

MIROSLAV HOLUB

POEZIE

14

Miroslav Holub

ONO SE LETĚLO

BÁSNĚ



O knize

Ono se letělo (1994). Kniha je autorovou životní bilancí, knihou vzpomínek na dětství a mládí. Podobně jako v *Ne patrně ne* (1989) se i zde jedná o mozaiku krátkých próz a básní, tematicky sjednocených Plzní, rodištěm Miroslava Holuba.

O autorovi



MIROSLAV HOLUB

(13. září 1923, Plzeň–14. července 1998, Praha)

byl český básník, prozaik, esejista, překladatel. Narodil se v rodině právníka, dlouholetého zaměstnance plzeňského ředitelství státních drah; rozhodující intelektuální vliv na Holuba měla ovšem matka, středoškolská učitelka jazyků. Jeho první manželkou byla herečka Věra Koltová. Syn Radovan Holub (*1949) je filmový žurnalista. – Obecnou školu a klasické gymnázium Holub vychodil v rodišti. Maturoval v roce 1942 a do konce války

pracoval jako pomocný dělník ve skladu řeziva a na překladovém nádraží. (Od roku 1944 se datují jeho první pokusy o básnickou tvorbu, inspirované francouzskou poezií v překladech Karla Čapka a surrealismem Vítězslava Nezvala.) Roku 1945 se v Praze zapsal na Přírodovědeckou fakultu, 1946 však přestoupil na Lékařskou fakultu UK (MUDr. 1953). Při studiích byl zároveň (1945–1952) pomocnou vědeckou silou v Ústavu pro filozofii a historii přírodních věd řízeného prof. Otakarem Matouškem, jehož semináře také navštěvoval. Docházel i na přednášky z logiky, filozofie a literární historie. Působil ve vysokoškolské organizaci Mladá generace československých přírodovědců. V letech 1953–1954 pracoval jako patolog

v pražské nemocnici na Bulovce, odtud přešel do Biologického (později Mikrobiologického) ústavu ČSAV, kde se věnoval především imunologii. V roce 1970 byl z politických důvodů propuštěn, po krátké době však přijat do nově založeného Institutu klinické a experimentální medicíny (IKEM) v Praze-Krči. Výsledky svých výzkumů z oblasti imunologie publikoval od roku 1958 doma i v zahraničí v řadě vědeckých studií i rozsáhlejších knižních publikací. Dosáhl hodnosti CSc. (1958), DrSc. (1991) a doktorátu honoris causa na univerzitě v Oberlinu (USA, 1985). V 60. letech a znovu od konce 70. let hojně cestoval či hostoval v zahraničí, povětšinou s cíli vědeckými, též však literárními (mj. navštívil Anglii, SRN, Francii, Irsko, Řecko, Čínu, Indii, Izrael, Austrálii, Mexiko). Jako vědec i literát často a dlouhodoběji pobýval v USA (1962, 1963, 1965–1967, od konce 70. let pravidelně každý třetí rok).

Bibliografie:

Beletrie: Denní služba (BB 1958); Achilles a želva (BB 1960); Slabikář (BB 1961); Jdi a otevři dveře (BB 1961); Studie k problémům poezie (B 1962, tisk k 10. výročí Literárních novin); Kam teče krev (BB 1963, s fotogra-

fiemi J. Paříka); Zcela nesoustavná zoologie (BB 1963, k fotografiím K. Příbyla); Tak zvané srdce (BB 1963); Anděl na kolečkách (básnický cestopis, 1963; rozšíř. 1964); Tři kroky po zemi (sloupky, EE 1965); Ačkoli (BB 1969); Žít v New Yorku (E cestopis., 1969); Beton (BB 1970); Události (BB 1971); Stručné úvahy (BB 1971, sazba rozmetána); Naopak (BB 1982); Interferon čili O divadle (BB 1986); K principu rolničky (sloupky, 1987); Maxwellův démon čili O tvořivosti (EE 1988); NE patrně NE: Zcela malá knížka nadávek, zákonů, odkazů apod. (BB, aforismy, 1989); Skrytá zášť věku (sloupky, 1990); Syndrom mizející plíce (BB 1990); O příčinách porušení a zkázy těl lidských (EE, sloupky, 1992); Ono se letělo (vzpomínkové EE, BB 1994); Aladinova lampa (cestopisné PP, 1996); Narození Sisyfovo (1998).

Souborné vydání: Spisy (vychází od roku 2003 v nakladatelství Carpe diem, z plánovaných čtyřech svazků vyšly dosud tři: Básně, 2003; Cestopisné prózy, 2003; Eseje a sloupky, 2005; ed. M. Huvar).

Výbory: Anamnéza (1964); Sagitální řez (1988); Model člověka (slovensky, Bratislava 1990, ed. J. Kolenič); Lepší role už nedostaneme (2000, ed. M. Huvar, obsahuje CD se záznamem recitátorských, hudebních a divadelních interpretací Holubovy poezie, k omezenému počtu výtisků přiloženo též DVD se záznamem inscenace Holubových básní v divadle poezie Regina Břeclav); Časoprostor (2002, ed. V. Justl).

Ostatní: New York (1966, text ve fotografické publikaci E. Fukové, M. Novotného a M. Šechtové).

(Zdroj: Slovník české literatury po roce 1945)

Knihu nabízíme rovněž v aplikaci CARPE DIEM ONLINE.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření, je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani její část nesmí být publikována, uchovávána v rešeršním systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez předchozího souhlasu nakladatelství.

No part of this may be reproduced in any form or by any electronic or mechanical means including information storage and retrieval systems, without permission in writing from the author. The only exception is by a reviewer, who may quote short excerpts in a review.

© Miroslav Holub – dědicové c/o DILIA, 2014

Foto © Michal Huvar, 2014

© Carpe diem, 2014

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

978-80-7487-081-1 (ePub)

978-80-7487-082-8 (pdf)

Miroslav Holub

Ono se letělo

Suita z rodného města



2014

*Jiří Kolář: Prózu nikdy...
O sobě ani tak moc ne.
Jen jsem vzal na pomoc rodné město.*

*Ostatně podstatou poezie se jeví
vkládat do dosti bezmezných vnitřních
dějin začátky a konce.*

Suita je prý řada skladbiček, jež mohou stát i samostatně, ale pohromadě je jim líp; ostatně jsou zpravidla v jedné tónině.

Tóninu zde udává známá věta Josefa Švejka. To vítám, když je někdo přímo vodněkud.

Jelikož část skladbiček vznikla již před mnoha lety, to původní „vodněkud“ táhne nejen s člověkem, ale hlavně táhne člověkem jako míza (lymfa), označil jsem je názvy knih, do nichž byly původně uzavřeny. Ostatní byly sepsány až teď, ovšem s vědomím čestného dluhu Josefu Hrubému a Josefu Koenigsmarkovi, kteří něco na ten způsob plánovali v r. 1969–70, ale stačil jsem napsat jen titul (jiný), a pak spadla klec na všechny dobré rodáky.

M. H.

Ono se letělo

Na známém velkém sněmu ptačím v Budějovicích usneseno, že bude uspořádána soutěž v rychlosti.

Kdo bude první v Praze na Staroměstském náměstí, kde odevždy dochází k rozhodujícím historickým aktům, jako poprava rozličných německých a českých pánů nebo vyretušování jednoho partajního tajemníka.

Pták fregatka tleskla na budějovickém náměstí křídly a frrr, letěli.

Na Staroměstské náměstí dorazila, jak známo, první vlaštovka. Poté jiříčka. Následoval orel, jestřáb a ostříž. Pak špaček, kos a hýl. Racek a volavka. Konipas a modřinka. Strnad a cížek. Sojka a straka. Skřivan a pěnice. Puštík a výr. Střízlík a ledňáček, jak tak šly větry.

Když už byli všichni, jak je uvádí Jandův Přírodopis, když už i dopingové zkoušky byly provedeny (u ptáků mnohem jednodušší, vzhledem ke kloace), když už se chystalo i dekorování vítězů a odevzdávání diplomů účastníkům, povšiml se chocholouš, že chybí holub.

Raroh pravil, že to není s kostelním řádem a že se musí hledat, zda neupadl do tenat, čímž by se závod stal neregulérním. I letěli zase zpět. Káňata, poštolky a sokoli pátrali ostrým zrakem. Benešov – nic. Votice – nic. Až u Putimi něco bílého. Ptáci se snesli do oraníště, kdež shledali kráčejičího ptáka holuba.

– Kde seš, holube, zvolal čáp vyčítavě. Všichni už jsme doletěli na Staromák a zpátky a ty nikde!

– Jo ták, pravil holub. Vono se letělo?

Tolik prostinká anekdota. I když nevidím valného rozdílu mezi pořádnou anekdotou a hmatatelnou literaturou, jež netrpí duchovním nadýmáním a větry.

Tolik prostinká anekdota. A i když vůbec nemohu za jméno, které jsem si nedal a které údajně pochází od Přibíků z Klenové, což byli asi pěkní ptáčkové,

neboť ani Západočeskou galerii na svém hradu nezaložili, nemohu, než se nepřiznat k životnímu pocitu v oraništi krácejícího ptáka.

Kdykoli vzpomenu Plzně, vzdálené deset či dvacet, třicet či čtyřicet let, mám vtíravý pocit, že se letělo a já jsem si, žel, nepovšiml.

Pták

Pták, jenž zobe sekundy.
Pták, jenž polyká minuty.
Pták, jenž tráví hodiny.

Pták paměť, jenž
činí přítomným
dávno potopený tón zvonu.

Pták chycený do papírového
kornoutu, pták usednuvší
na lep slz, pták tlukoucí křídly
v hloubi hladomorných knih,

pták otrok písma, jež
samo je otrokem paměti,

pták, který smazal
čtvrtý rozměr krajiny
a teď cvrliká v útrobách,
pták kostřička, pták
špinavý křehký hrudníček,
pták slepené peří,
pták záděra za nehtem,

pták skrze nějž už nebude
nikdy klid.

Vertikální město

Je to samozřejmě nesmysl, že se člověk narodí v nějakém městě. Narodí se v jakémsi poháru vzduchu, který je rosolovitý a kovově drhne a drncí. Je to jako náhle být vytasen proti bezprostřednímu světlu a zbaven všech nočních hnízd.

Kolem nejdřív narostou čtyři polštáře, pak čtyři pelesti a posléze čtyři stěny s plynovou lampou nahoře. Je to antarktická pouť a trosečník touží po krvi.

Kolem čtyř stěn zvolna narůstají labyrinty. Průchody. Brány. Pasáže a průplavy. Několik Minotaurů řve z velké dálky. Po určité věčnosti je to dům a dole pod oknem se vytvoří závratný důl dvorku, kamž lze vrhati hračky, takže je za chvíli přinesou zpět ožrané od krys. Domečky a zelené plůtky se stopami ostrých potkaních zubů. Takže narostou potkani, jimž se říká krysy, a propasti, jimž se říká pohádky.

Pak naroste Skrétova ulice.

Zvolna se pomnožují chodníky z žulových desek, až ke klandru kolem houští nad zastávkou Říšské předměstí. Narostla zastávka Říšské předměstí a ze zásobníku hrůz tu a tam vyhřezne vlak.

Teprve pak začne zeměměřičství se vzpaženou rukou, jež se drží velké ruky nahoře. Zeměměřičstvím dochází k samoplození dalších ulic, které tu evidentně nikdy nebyly, bloků a velmi zvláštního druhu tříd, v nichž zvoní a kvílí tramvaj: tyto třídy se prodlužují den za dnem, až dosáhnou na náměstí. Nebo do parku.

Během narůstání náměstí a parků dochází ke zkáze ulice Skrétovy, jež přestala býti jedinou, jakož i k mnohahlasému halasu lidí jiné krve, jichž je více než nás a kteří se překrývají jako filmová okénka posléze dávající film s dějem a titulky.

Je to hrozné, ale ze všeho toho růstu a halasu a okénkování je teprve zaseto to, co je jednou nazve rodným městem, co poroste a poroste do té doby, než se to scvrkne na břevno v oku tvém.

Město tedy roste s jedním každým a pulzuje a mizí a znovu roste a vůbec nikdo není z něj, nýbrž ono jest z každého. Batolivého i posthumního.

Není jedna horizontální Plzeň. Je deset tisíc vertikálních Plzní, jež se narodily z nás. Pokud si nemyslíme, že nás dcera faraónů vylovila z Nilu.

Je jedna Plzeň jednoho člověka. Vyhodil ji z okna, ale přinesli ji zpátky ožranou od potkanů, jímž se říká krysy.

*Když stahoval Apollon Marsya z kůže,
ozývala se hudba píšťců a Athéna zkřivila
tvář. Hluboko uvnitř pak tikaly pendlovky
a budíky a záclony se chvěly v průvanu
a byly počaty generace mlčících, beze-
jmenných dětí a vnuků, hrdých na svůj
rodný evropský dům.*

Křestní list

Den narození – den křtu.
Pendlovky nataženy,
skříň uzamčena, aby
nevypadly dveře.
Lože manželské, vyznání
pod obojí, aby nezkyslo víno
za podzimní bouřky. Kaplan černý jako kos,
kropenka, roráty.

Tři kila dvacet,
kůže růžová, mírně ikterická,
vlásek lenivý. A řev.
Stáří dva milióny pět set let.

Až k stáru to stáhneme,
na pár stovek,
protože na víc už
nemáme buňky.

Závěs

Jakékoli osobní vzpomínky nenávratně končí jako kus – kousek – struska – výtrus literární, jakmile dojdeme objevu, že jsme se neochvějnou pílí vypracovali, že si dneska mládež neváží božího daru a že podmínky našeho dětinného života byly sice tvrdé, leč upřímné a duši bližší než dnešní nadzvukové lety a splachování záchodu systémem Watersave. Což mi připomíná, že rodina Thomase Alvy Edisona neměla v rodinném domě v městě Milan, Ohio, hajzl vůbec a chodili na zahradu, ale vynálezce se tomu v pamětech vyhnul.

Vůbec si nemyslím, že Plzeň byla krásná a blízká lidské duši, ba dokonce, jak mi pořád zdůrazňovala maminka, vzdorovala husitům, což bylo proti duši českých dějin, a navíc měla v mých dobách socana na radnici, tj. socdem starostu Pika, což bylo proti národně demokratické duši mého otce a údajně slušných lidí vůbec.

Byl jsem jemně vychován vlastně proti Plzni.

Také podmínky dětství byly netvrdé, netklivé, bavlnkovité a zahradní a se dvěma záchody, byť nevytápěnými, takže jsem se ani nemohl moc vypracovat. Na horním záchodu měl člověk nicméně před očima bělavý závěs potištěný hnědými čtverečky s hnědými pecičkami uprostřed, v nekonečných řadách a sloupcích svisle a vodorovně.

Počítával jsem je v obou kolmých směrech, a to s vágním pocitem, že jsem taky jemně proti svému vlastnímu a zdánlivě přítomnému dětství.

Počítával jsem někdy až do dvou, jindy do tří set a odhadoval, kolik je pecičkových čtverečků v jednom sloupci včetně zapožití, v jednom záhybu a v celé ploše, je-li jich co hvězd na nebi či co domů v Plzni, nebo co malých hochů na světě, nebo všech dětí na hajzlu v této chvíli, nebo všech lidí, co kdy byli.

Nekonečno představované čtverečkovým závěsem na mne značně a pravidelně působilo. Byl to zá-

věs transcendentní na straně jedné a relativistický na straně druhé.

Nasvědčoval svou neřešitelností tomu, že na tom nesmí nijak moc záležet kolik je koho, proti čemu jsme vychováváni a kde dlíme se svým konečnem.

Doma

Jak z loňské pavučiny
z vrzavé lenošky vyhlížela:
„Vypadáš dobře, hochu.“

A rány se hojily,
byli jsme zas dětmi
a nebyla škola.

A když bylo nejhůř
a nebylo noci a dne
a nebylo nahoře a dole
a sotva dech jsme popadali,

říkala
z pavučin,
vypadáš dobře, hochu.

A rány se jí hojily před očima,
třebaže už
byla slepá.

(Achilles a želva)

Altánek

Není pravda, že v předprvoválečných, poprvoválečných či předruhoválečných zahradních čtvrtích na Lochotíně, na Slovanech a na Borech vystavěli více či méně zazobaní měšťtění vily, vilky a domky, dbající neznámého jim slova básníkovy, řekněte, co z nás kdo byl, nebyti snů těch námořnických. Právě skrze ty sny námořnické nevystavěli jen vilky; magnólie. Buxusy. Tulipány. Narcisy, řečené asfodily, neboť tak to měl rád Edgar Allan Poe. Mechy jako pan Šedivec u nás v Bezovce. Meruzalky. Garáže. Lilie. Šeríky. Šiky jiřin a psí víno na ozdobných zdech.

Na zavrcholení díla postavili altánky, pro ty sny (námořnické).

Altánek jest dílo více než lidské. Lidské jest budovati střechu nad hlavou či nad kapotou. Když tu jest, stavíme altánek jakožto střechu nad myšlenkou héra. Myšlenka jest, že jsme víc než jsme, máme víc než máme a budeme plesati nad hovězí polívkou ještě před vystydnutím v koutu zahrady. Altánek jest velký sen člověka, jenž jako čínský básník kreslí (v duchu) tuší, ačkoli v reálu počítá, kolik může na sobotu koupit buřtů.

Altánek jest velký sen o splynutí s lichospeřenou přírodou, aniž bychom se váleli v trávě, kde mohou být v srpnu medvěděnky. Altánek jest sen posledního císaře, který byl vyvržen na ostrov jedné zahrady.

Altánek je osobní zárodek věže babylonské, zárodek zastavivší se ve vývoji jako kostrční kost. Nicméně zárodek „učinění si jména“, jak praví bible. Kafka usoudil o věži babylonské, že... spíš se lze nadít, že příští generace zbourá to, co bylo postaveno, a začně znovu... – což jest Urgeist altánku. Ačli není altánek oním městečkem, jež podle Kafky vzniká místo strmé struktury a napozatím. A je-li pro věž babylonskou navíc příznačné, ba směrodatné, její zcela přirozené nedokončení, opuštění, její abortivnost, její rezignace předem, pak altánek je vlastně nejen

zárodkem, ale i konečným stavem věže scvrklé jako mumie obézního mnicha.

Naše rodina také vybudovala altánek. Jedli jsme v něm jedné neděle na kraji dějin hovězí polévku a řízky s hlávkovým salátem a tím to skončilo.

Pak se tam ukládaly lístky, lísy, lísky, ližiny, líhy, listovky, linoryty, vycpaná línající káňata a liché naděje. Altánek se stal flétničkou lítostné meluzíny.

Altánek se stal příbytkem beznaděje, na niž začalo pršet. Stal se troskou pevnosti, která dobyla sama sebe. Stal se državou, již nám nikdo neukradne, neboť se zcizila sama ze své podstaty.

Bezbrhá tklivost českého altánku by měla být zmíněna v hymně i státním znaku.

Naše města se skládají zejména z našich altánků, z nichž jen málokterý přístřešně přežije jako improvizovaný kurník na podělané slepice držené na černo a vydávané za orly.

A budovali-li ve městech minulých věků altánky rovnou jako chlívky, takže naše města bývala z nejsmradlavějších v Evropě, byl princip týž, neboť ani tři městská prasata nemusí tolik smrdět, když se jim věnujeme druhý rok stejně jako v okamžiu instalace a ne jako altánku.

Altánek je velký průměr bytostné lichosti. Pokud nemáme města, věže a domky, pak altánek vznikne kdekoli v bytě, nabýváje podoby kredence, zákoutí s gobelinem, zátiší s babičkou a porcelánem, knihovny nebo věže na zvuky. Altánek klasicistní, secesní, empírový, zejména pak rokokový nebo z duševní etapy raně republikánského či pozdně postbolševického baroka.

Vzpomínám upřímně a ve dne i ve snu našeho domu: to jest vzpomínám altánku jako bezhlavé vetché sochy vrozené marnosti.

Střecha nad hlavou

Sotva naroste lidská hlava,
vypučí nad ní
fialová nutnost stropu, jeskyně
a krtčí díry.

Neboť je známo od mnohonožek,
že vždycy je dost nohou na to, někam dojít,
ale někdy není dost nohou na to,
zalézt včas zpět.

Blesky z koženého toulce bohů
zuřivě bubnují do plechu na střeše
a tak vzniká reliéf domova
a přibližný portrét
otce a matky.

A v černé díře na konci světa
bude makové zrnko, zahrnující veškeré
jeskyně, doupata a krovy,
jakož i zhroucený altánek na naší zahradě,
nejslabší místo naší předem poražené
třtinové domobrany.

*Na střeách vyrůstají kostry našich
snů. Zpravidla trochu nakřivo. Za tem-
ných nocí na nich usedají andělé a čistí
si pařátky od prachu rozpadu. Za bílého
dne na ně brnkají kosmická vlákna zby-
lá od Velkého třesku. Avšak za soumra-
ku, v hodině mezi psem a vlkem, jak by
řek Skácel, tady chodí hladové straši-
dlo, kope do popraskaných tašek a kvílí.
Sbohem, sbohem, vzpomeň si na mne,
ty vole.*

Letiště

Borské letiště je porostlé travou a kravinci. Na odpolední vycházce, hodobožově oděni, sbíráme tyto, řádně vyschlé, otec do aktovky, matka do kabely, já do školní brašny. Otec, hrdě napřímen, se rozhlíží, aby nás nikdo neviděl, ani z trestnice, ani od hangárů.

Je to něco jako prvotní hřích a hluboce se stydím před tváří archanděla, jehož hlava čouhá z pískových lomů za hangáry.

Z kravinců má být zahradní hnojivo v sudu, ale nikdy není, neboť vždycky nějak zbroučíví a zmezne se.

Takové jsou důsledky hříchů. Od Nosků skrze plot hledí na to nehybné oko slepice, jež jest uzavřeno trojúhelníkem.

Pročež jdeme na letiště znovu a ještě znovu. Hangáry voní jakýmsi těžkým olejem.

Avšak k hangáru dojíždí hnědý cvičný dvouplošník. Když se obrátí proti nám, je řev vrtule roven řevu útočícího Šir Chana a není úniku. Nebe je rozlomeno a rodiče jsou bezmocni.

Jsme sami, jako ve snu, v němž se vzlétá těžce.

Ten, kdo vzlétá těžce, ten vždycky ještě nejdál doletěl, praví básník.

Básník asi taky něco musel sbírat, že přišel na takovou myšlenku.

Za domem

Za domem děravý kastrol na osudy.
Koloběžka zmoudřelá věkem.
Na šňůře obláček starého dechu.
Oxid dusíku. Kapka krve.

A v kůlně na hromadě
hadry, hadice, hádky
a andělé.

K podstatě lyriky

Na půdě, za těžkými plechovými dveřmi, trochu strašilo, zejména po setmění, myslím takové ty dlouhé hadovité tasemnice, co se vinou po trámech a poulí oči; zatímco za rohem jukají kulatá dravá péřová kuřátka.

Ve sklepě pak bývala husa v bedně, kterou třikrát denně cpaly praženými chlebovými šiškami. Bez narkózy, jen se šiška namočila ve vodě a na huse se klečelo.

Když se otevřely dveře do sklepa, husa zdola jemně a lyricky štěbetala. Byla v té prádelně osamělá a měla radost, že zas někdo jde.

Myslím, že to byla a je sama podstata lyrického básnictví.

Husy

Váhavou řadou
mezi domečky a mechem
jdou, hledající
nenalezitelné.

Týden co týden
jedna a jedna mizí z nich
a bílé peří
víří v kuchyních.

Váhavou řadou
ty, které zbyly, jdou pak zpět
a prázdné místo
kolébavé
vedou si uprostřed.

Týden co týden
mezi domečky a mechem
každá z nich věří
posledním dechem,

tentokrát jistě
něčím se změní husí svět,
rozpjatým křídlem
dá nám uletět.

Rozpjatým křídlem
dá nám uletět.

(Denní služba)

O původu Spejbla

Zhasne se a na jevišti Divadélka feriálních osad dochází ke zjevení země Havilah, kdež jest zlato. Huhňavými hlasy hovoří svatý Hurvínek a Spejbl. Jakož i mimo čas a mimo prostor.

Všichni se smějí, což je lepší alternativa svatosti.

Ohnivý keř hoří, aniž by jej ubývalo.

Spejbl jede v automobilu, Kašpárek na koni. Papoušek na motocyklu. Hujají, zaraduje se Spejbl hlubokým hlasem, neboť paraple uléhá na pestrobarvný operační stůl a panímáma Škrholová přináší koláče. Na babyce roste měkké i.

Prsty Tiresiovy na nitkách.

Přichází princezna.

Opona padá. V zákulisí visí panáci ještě udýchaní.

Když se postavil dvoj domek v Mánesově ulici, vzaly si sestry Noskovy severní část, neboť na pozemku byl trakař. My máme jižní část bez trakaře. Sestry Noskovy mají bratra Noska, s nímž nežijí ve svatosti, ačkoli on ve sklepě vyřezává panáky a větší je schnout před okno, na zahradu.

Pět Spejblů, osm Hurvínků dřevonahých, sotva dýchajících.

Pan Nosek češe třešně na vysokém starém stromě, pod nímž je ten trakař. Sestry, jež nežijí ve svatosti, mu odnesou žebřík. Bratr Nosek řve na stromě neobyčejně hlasitě, mnoho neznámých výrazů, patrně z her, jež nebyly napsány.

Trvá to až do noci. Dole před oknem kývají dřevonazí Spejblové bílýma nohama v houstnoucí tmě. Asi nastydnou.

Kašpárkův sen

Vylezu před oponu, dávaje
dobrý pozor, aby se nitky nezapletly
do sufit,
zazvoním (vesele) rolničkami,
strhnu čepičku
a než se principál vzpamatuje,
promluvím vlastním hlasem,
rozumíte,
svým vlastním hlasem,
ze své vlastní hlavy,
poprvé a naposled,
protože pak mne zas dají do škatule
a proloží hedvábným papírem,
řeknu to, co mám na jazyku
celou věčnost dřeva,

řeknu, jakkoli můj hlásek možná
bude směšný, trapně diškantový,
řeknu to nejvážnější a kruciální, řeknu své slovo...
Snad to bude slyšet.
Snad to někdo pozná.
Snad se nebudou smát.
Snad to poroste v dítkách
a zahlodá v těch velkých.
Snad to změní barvu kulis.
Snad to zjitří papndekl
a stíny reflektorů. Snad to pohne
zákony relativity.

Řeknu... Nazdar, děti, nazdárek,
klaní se vám Kašpárek!

(Interferon, čili o divadle)

Když se nedíváte

To snad aspoň víte, že by bylo nesmírným plýtváním obrazy, zvuky, benzinem, pevnými palivy, duševní energií, hormóny a elektřinou, kdyby se města měla pořád pohybovat, fungovat, přibývat a pustnout, pořád bez přestání a ustavičně, i když se nedíváte.

Když se nedíváte, není proč by se mělo něco dít, neboť by nebylo důkazu, že dění má nějaký smysl. Netoliko smysl, ale i záznam. Dění neznamenané by bylo rozpadem energie, dění nepozorované vámi by bylo čirou entropií dovedenou do úplného konce.

Nejenom, že pozorovatel ovlivňuje pozorování, ale pozorovatel dává pozorovanému smysl a tak je vyvolává z hlubin nesmyslného a naprázdno běžícího, či vůbec neběžícího. Mezi obojím nelze nalézt žádného postižitelného rozdílu.

Historie je jen to, u čeho někdo byl. Pokud u toho nikdo nebyl, běželo to naprázdno, nebo to vůbec neběželo, přičemž mezi oběma alternativami nelze rozhodnout, takže to vlastně nejsou alternativy.

Pulec, kterého nikdo nikdy neviděl, jest nepulec. Múra, kterou nikdo nikdy neviděl, není a marně naráží na okno za vzniku nezvuku. Takto, jak známo, zaniká na planetě denně několik set druhů živočichů, tajnosnubných rostlin, sinic, virů, pidimužníků a dušiček.

Tuto zásadní tvář skutečnosti pochopili již mýtotvorní předkové...

Olympští bohové a rytíři svatého Grálu se pohybovali mezi stavem neviděného a stavem viděného. Ve stavu viděného vstupovali do dění, ság, eposů a osudů. V hlubině čírého, nesmyslného a naprázdno běžícího neviděna pak museli býti opatřeni skvoucí glazurou, aby se o nich dalo alespoň kvílet.

Zcela čistotně se o tom vyslovil několikasetletý pohádkář. Šípková Růženka s příslušenstvím se dostává do provozního stavu, včetně základních biologických funkcí, jako je namátkou předení, líbání, zámku

oživení a produkce plodného potomstva, jedině tím, že jest spatřena nahodile migrujícím princem. Beze spatření by skončila skartací a absolutní nepoužitelností jako nikdy nenalezený trilobit.

Tuto zásadní tvář skutečnosti pochopíme každý někde a někdy. Někdo jako ledva donošené batole, jiný jako přesluhující děd.

Já jsem si to musel připustit velmi ostře hned, jak jsem se obklopil Plzní.

Když jdete po Fodermayerově ulici, na rohu Andělské okamžitě uvedou do provozu obchodní dům Brouk a Babku, lidi vcházejí a vycházejí, nesou balíčky a nenesou balíčky, dítě táhne trojkolku a teta táhne gumovou lahev, cinkají pokladny a na regálech se těší zboží. Kus dál k náměstí se okamžitě rozvoní Meinklův kšeft s kafem a černoch ve vysoké červené čepici se postaví na reklamní štít.

V obchodech začnou obchodovat a v bytech začnou bydlet. Tramvaj na Slovany začne přijíždět Říšskou ulicí a lidi s taškami a bandaskami v ruce začnou čekat.

Nadávači začnou nadávat a omdlelí či záchvatem navštívení začnou být odváženi.

Měsíc začne vycházet a v šest začnou stahovat roletu. Zvuky se začnou rozléhat a někdo si vzpomene na dějiny něžnosti, výroby litiny, kopání do kameňů a mluvení česky.

Když nejdete Fodermayerovou ulicí a naopak jdete Mánesovou ulicí, v této vystoupí z domů penzisti venčící psy a psi venčící penzisty, za vzniku stínů a hromádek. Šeříky se dají do vůní a tu a tam projeďte auto Praga.

Zatímco ve Fodermayerově ulici se všichni odeberou do skladiště obrazů a čekají na zvonek zvoucí na scénu.

Když jedete na kole z Doudlevec na Slovany, musí se na Homolce zaktivovat borovice a smrčky, takže jejich kmeny začnou zakládat další letokruhy, zatímco na konečné tramvaje se dá tramvaják do přehazo-

vání výhybky tágem. V panelácích rozsvítí v oknech a v hospodě začnou čepovat dvanáctku. Zatímco na Borech se odeberou do skladiště obrazů a čekají na zvonek.

Když jste ve škole, domov se složí do bedýnky jako dřevěný hrad s věžemi a cimbuřím a rodina se skácí do krabice jako sádroví, stříbrně omalovaní rytíři... Když jste doma, škola se smrští do dřevěného lakovaného penálu a učitel Tolar se změní na křídu barvy žlutozelené.

Proto jste docela a úplně zodpovědni za to, co se děje a co se neděje.

Jste odpovědni za to, že za Božkovem stojí na vršku Radyně a padají z ní šutry, jste odpovědni za to, že jede vlak do Koterova a že vezou někoho v černém voze na Ústřední hřbitov.

My Plzeňané jsme odpovědni za Plzeň, i kdyby se rozpadl i poslední dům. Kdyby se rozpadl, měli jsme se dívat, nebyl by se.

Jeho duše se přiblížila té oblasti, kde přebývají mocné davy mrtvých. Věděl o jejich svéhlavé a třepotavé existenci, ale nechápal ji. Jeho vlastní identita uplývala do jakéhosi šedého nehmatného světa: ten solidní svět, který tito mrtví kdysi pěstovali a žili, i ten se rozpouštěl a ustupoval... – napsal James Joyce v Dubliňanech, a to vzdor tomu, že ne navštívil Skvrňany, Petrohrad, Roudnou, Karlov a Pražské předměstí.